

Baičių kaimo senosios kapinės Baičių k., Dovilų sen.

Planinė situacija

Baičių kaimo senosios kapinės išlikę Klaipėdos r. sav. Dovilų seniūnijos Baičių (Baitų) kaimo, esančio už 17 km į pietryčius nuo Klaipėdos ir už 2 km į pietryčius nuo Dovilų, už 5 km į pietus nuo Gargždų, šiaurės vakarų dalyje, prie senąjį kelią iš Gedminių kaimo pietvakariuose į Grikštų k. šiaurės rytuose, atitinkančios Gedminių g., ant smėlio kalvelės. Miškelio supama kapinių teritorija aptverta vielos tinklo tvora, su varteliais iš pietų pusės.

Baičių kaimas

Baičių kaimo priešistorės objektas – į šiaurės rytus nuo senųjų kapinių, tarp Švokšlio upelio ir Dovilų–Baičių kelią atitinkančios Klaipėdos g. išlikęs Baitų (Baičių) kapinynas (KVR u. k. 17175, A397) datuojamas III–V a. po Kr.

Rašytiniuose šaltiniuose Baičiai (vok. *Bayten, Baiten, Baitschen*) minimi nuo XVI a. Pagal 1785 m. duomenis, Baičiai (*Baiten, Bayten oder Prausel Szamba Peter*) buvo Priekulės valsčiaus karališkųjų valstiečių kaimas, priklausė Klaipėdos liuteronų parapijai.

Baičių ryškiausias istorinis apstatymo centras susiformavo kaimo šiaurės vakarų dalyje, prie senojo kelio per Minijos upę iš Dovilų į Baičius, kelio iš Gedminių kaimo į rytus, link Grikštų kaimo (Gedminių g.) ir dar kelių šalutinių kelių sankirtoje. Čia jau XVIII a. pabaigos – XIX a. kartografijoje matomas susiformavęs tankus sodybinio apstatymo darinys. Baičiai nuo XIX a. antrosios pusės priklausė – Dovilų liuteronų parapijai. 1874 m., 1888 m., 1907 m. duomenimis, buvo Dovilų valsčiaus kaimo bendruomenė (*Landgemeinde*). Nuo 1874 m. priklausė Dovilų valsčiui. 1939 m. Klaipėdos kraštą aneksavus Vokietijai, Baičiai 1939 m. priskirti Stučių kaimo bendruomenei (*Landgemeinde Stutten*). Prieškaryje Baičių kaime buvo dešimt sodybų, stovėjo du masyvūs mūriniai namai, aštuoni mediniai. 1940 m. Baičiuose ir aplinkiniuose viensėdžiuose (su Gedminiais ir Stučiais) buvo 275 gyventojai.

Po karo vietos gyventojų beveik neliko. Privačią nuosavybę nusavino sovietų okupacinė valdžia. Dalis senųjų sodybų nugriauta pirmais pokario dešimtmečiais. Baičiai XX a. antroje pusėje priklausė Žemaitijos kolūkiui; nuo XX a. aštuntojo dešimtmečio buvo Dovilų apylinkės *Raudonosios žvaigždės* kolūkio centras. 1954–1963 m. priklausė Grobštų apylinkei, vėliau – Dovilų apylinkei. Šiuo metu Baičiai yra Dovilų seniūnijos kaimas, seniūnaitijos centras.

Senosios kapinės

Kapinės išlikusios kaimo vakarų dalyje, ant smėlingos kalvelės, apsuptos miškelio. Jos tapo svarbiu elementu Baičių kaimo istorinėje urbanistinėje struktūroje.

Kapinių įkūrimo laiką, neišlikus duomenų, nustatyti galima tik archeologiniais tyrimais. Atsižvelgiant į kapinių steigimo Klaipėdos krašto kaimuose tradicijas, galima prielaida, kad XVIII a. jau veikė, įkurtos XVII–XVIII a., kaimo vakarų dalyje, prie dab. Gedminių g. formuojantis Baičių ankstyvajam apstatymo centrui.

Istorinėje kartografijoje kapinės anksčiausiai schemiškai pažymėtos 1860 m. plane (Ikonogr. Nr. 2).

Ant smėlio kalvelės įsikūrusias kapines XIX a. – XX a. pirmoje pusėje supo laisvai sukrautų lauko akmenų tvora. Joje apie 1872 m. įstatyti mediniai vartai (Ikonogr. Nr. 4.). XIX a. – XX a. pradžioje kapinėse vyravo krikštų formos paminklai. Pokaryje Baičių kapinėse kurį laiką laidota. Apie 1959 m. uždarytos ir kurį laiką sovietmečiu tinkamai neprižiūrėtos kapinės nuniokotos. Tačiau jose vis dar buvo išlikę kaltinių metalo kryžių su epitafijomis ir be jų, kapų kauburiai su apvadais.

2014 m. pagal Kultūros tarybos finansuotą projektą „*Evangelikų liuteronų kapinių duomenų bazės plėtra: duomenų rinkimas ir kapinių atnaujinimas*“, kartu su Klaipėdos rajono savivaldybe, privačiais rėmėjais, Dovilų seniūnija buvo atlikti Baičių kaimo kapinių tvarkymo ir atnaujinimo darbai. Kapinės aptvertos tinklo tvora, prie vartų pastatyta informacinė lenta apie kapinėse XIX a. – XX a. pirmoje pusėje palaidotus Baičių kaimo gyventojus. Baičių kapinės tvarkomos ir prižiūrimos Dovilų seniūnijos ir gyventojų pastangomis.

Šiuo metu Baičių kapinėse kapų įrangos elementai išlikę minimaliai. Tai – keli betoniniai kapų apvadai, žemas medinis antkapinis kryžius, 13 dekoruotų kaltinių metalo kryžių su išlikusiais epitafijų medalionais ir be jų. Išlikęs nedidelis akmeninis (betoninis?) antkapinis paminklas (*antgalvis?*), būdingas nepasiturinčių gyventojų kapams. Antgalviai dėti ant kapo kauburio galvūgalyje, puošti dekoratyvinėmis mozaikinėmis, teraco dangomis, plokštėmis su įrašu. Paplito po Pirmojo pasaulinio karo.

Išvada

Mažosios Lietuvos senųjų kapinių tyrinėtojų nuomone, net labai nuniokotose kapinėse išlikę tradicinės kapų įrangos objektai, jų fragmentai ar pėdsakai padeda iš dalies atkurti buvusią kapinių istorinės urbanistinės struktūros padėtį. Išlikę memorialiniai ženklai ir jų fragmentai iš dalies atspindi kapinių įrangos technologinę ir stilistinę raidą (*Purvinas Martynas, Purvinienė Marija*, p. 23–24).

Istorikė Janina Valančiūtė

Naudoti šaltiniai ir literatūra

1. Klaipėdos raj., Banytė-Rowell Rasa, Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų Baitų/Baičių kapinyne (A 397), Klaipėdos raj., 2002 m. ataskaita. Kultūros paveldo centro paveldosaugos biblioteka, f. 39, ap. 1, b. 1047.
2. *Klaipėdos r. sav. veikiančių, neveikiančių ir riboto laidojimo kapinių sąrašas, sudarytas 2008-03-27 Klaipėdos r. sav. Tarybos sprendimu Nr. T11-114*, Klaipėdos r. sav. administracijos Architektūros ir teritorijų planavimo sk. patarėjos (kultūros paveldo apsaugai) archyvas.
3. Genienė Zita, Valančiūtė Janina, *Mūsų Dovilai*, Kaunas: „Judex“, 2004, p. 69.
4. Pėteraitis, Vilius. 1997. *Mažosios Lietuvos ir Tvankstos vietovardžiai*: 64–65. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
5. Pėteraitis, Vilius; Purvinas, Martynas; Reisgys, Jurgis. 2000. Baitai, Baičiai/*Mažosios Lietuvos enciklopedija*, t. 1, p. 111. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
6. Purvinas Martynas, Purvinienė Marija, *Mažosios Lietuvos kapinės ir antkapiniai paminklai*. 2 knyga. Mokslo monografija, Kaunas: Technologija, 2014, p. 109, 367, 375, 397, 398.
7. Sembritzky Johannes, *Geschichte des Kreises Memel*, Memel 1918, S. 174.
8. Interneto prieiga <http://lietuvai.lt/wiki/Baičiai#Gyventojai>;
Bewohner in Baiten. Interneto prieiga <http://genwiki.genealogy.net/Baiten/Bewohner>; *Baiten*.